

EMINESCU ȘI BIBLIOTECA GIMNAZIAȘTILOR DIN CERNĂUȚI

Intre biografic și estetic sunt atâtea strânse corelații, încât a vorbi cu dispreț despre „amănuntele biografice“, agățându-te de anumite formule estetice, atunci când cauți să explici o creație literară, înseamnă să reduci un fenomen complex numai la un anumit aspect, ignorând nenumărate altele. Intr'adevăr, e foarte simplu să afirmi că opera de artă este produsul geniului sau talentului și să-ți închipui că în modul acesta simplist ai explicat însăși creația operei. Adesea însă, creația este determinată de neînsemnate circumstanțe. De aici necesitatea de a cunoaște „amănuntul biografic“, mai ales când e vorba de un suflet atât de complex și de plin de antiteze ca Eminescu, despre care ne ocupăm acum.

În special când e vorba de stabilit „intelectualismul“ poetului nostru, despre care s'a făcut atâta vorbă (cf. A. Vasiliu: „Intelectualismul lui Eminescu“ în „Preocupări literare“ 1941), trebuie să fim foarte precauți, pornind dela date sigure.

Pentru a stabili formația intelectuală a lui Eminescu pe când studia la Cernăuți, un document de mare valoare este *Cunsemnăciunariul*, un catalog-inventar al veniturilor și cheltuelilor bibliotecii gimnaziștilor din Cernăuți, denumit astfel și în parte scris, chiar de profesorul Aron Pumnul. Despre această „bibliotecă secretă“ a gimnaziștilor din Cernăuți, care a fost păstrată câțeva vreme chiar în casa lui Pumnul, ne dăduse că-

teva informații T. Stefanelli; se mai cunoșteau din această bibliotecă trei cărți dăruite de M. Eminescu și câte una dăruită de Nicu și Ilie Eminescu, pe când erau elevi la Cernăuți. După descoperirea importantului „Cunsemnăciunariu“, am adăugat în „Revista Bucovinei“ (L, 1942, nr. 3 și 5) și în Bul. „M. Eminescu“ (1942), și mai avem de adăugat multe și importante informații asupra acestei biblioteci, unde și-a îmbogățit sufletul atât poetul nostru Eminescu, frații săi, cât și o întregă pleiadă de „învățăcei gimnaziști“, colegi de ai fraților Eminescu, elevi de ai lui Pumnul și I. G. Sbiera, care au devenit buni patrioți și marcante personalități ai intelectualității bucovinene.

Din acest „Cunsemnăciunariu“ scris între 1858—1880 de A. Pumnul, I. G. Sbiera, Al. Pleșca, G. Buliga, I. Botezat, M. Eminescu, Metodiu Luția, Daschievici, Popovici și alții, scoatem unele date importante asupra acestei prime biblioteci cernăuțene, cu un caracter oarecum public, deși era menită mai mult „învățăceilor“ sau „studenților gimnaziști“. Donatorii de bani și de cărți erau, cei mai mulți, elevi ai gimnaziului, ai școlii preparandale (normale) și ai seminarului teologic (alumnii), dar erau și multe donații venite dela distinse personalități și autori, fie din Bucovina, fie din Vechiul Regat, fie din Transilvania, precum Hurmuzăcheștii, Vasilco, Flondoreni, etc. dintre primii, iar dintre ceilalți: V. Alecsandri, Gh. Asachi, C. Negruzzi, I. Negruzzi, T. Codrescu, rectorul seminarului din Huși, Nicefor Iliescu, G. Barițiu, etc., de unde vedem întinsele relații culturale ale lui Pumnul și ale acestei biblioteci, cu toate provinciile românești.

Inițiativa creerii acestei biblioteci a gimnaziștilor, se pare că a venit, prin 1857, dela I. G. Sbiera, dacă trebuie să-l credem pe el, însă realizarea ei s'a făcut mai ales sub directa influență a lui A. Pumnul și Al. Hurmuzachi. După cum reese dintr'un apel scris de Gavril Buliga, pe când era bibliotecar, prin 1863, bibliotecă aceasta avea de scop dezvoltarea gustului pentru citit, dar și scopuri etice și naționaliste. De aceea cărțile erau, cele mai numeroase, în limba română, și abia după 1875, ajung dominante cele în limba germană. Din cele aproape o mie de volume ale bibliotecii ni s'au păstrat astăzi, la „Soc. pentru cultură“ din Cernăuți, abia vreo 3-400 volume, care vor fi aduse în toamna aceasta, din nou în casa lui A. Pumnul, unde se va forma un muzeu.

Fie că erau donate sau cumpărate din banii donați, cărțile bibliotecii gimnaziștilor reprezentau aproape întreaga mișcare culturală a provinciilor românești, fiind în curent cu ultimele apariții în domeniile științei și literaturii contemporane și anterioare. Din literatura veche erau scrieri de Varlaam, Dosoftei („Psaltirea în versuri“ ni s'a păstrat, după cum s'a păstrat și „Hronicul“ lui Șincai), etc.

Filologia și Istoria erau amplu reprezentate mai ales prin scrierile transilvănenilor, în frunte cu Lucian, Cipariu, etc., De asemenea cărțile religioase erau foarte numeroase. Astfel că și din acest punct de vedere și biblioteca gimnaziștilor era o continuare a latinismului care s'a manifestat pe terenul istoric, filologic și teologic, mai ales. Asta nu înseamnă că alte domenii literare și științifice nu erau reprezentate. Erau reviste ca „România literară“ dăruită de Alecsandri, „Convorbiri Literare“ dăruite de I. Negruzzi; s'au păstrat colecții din „Gazeta Transilvaniei“, după cum s'au păstrat ani întregi din „Foaia pentru minte și literatură“.

Proza era reprezentată mai ales prin traduceri din franțuzește făcute de Pelimon; de ex. „Coliba indenească“ pare că l-a influențat pe Eminescu, de unde se pare că a căpătat primele cunoștințe despre indianism. Alte traduceri erau făcute de Ermiona Asachi, G. Sion, Alecu Vasiliu, I. Barac, V. Arion etc.

Erau și primele manifestări dramatice ale lui Costachi Caragiali, V. Alecsandri etc. cum și multe traduceri.

Poezia era reprezentată de poeții cunoscuți ca Alexandrescu, Mureșianu, (erau mai multe exemplare), I. Văcărescu, Eliade; Alecsandri dăruiește „Doine și lăcrămioare“, după cum C. Negruzzi dăruia „Baladele“ traduse din V. Hugo. Erau însă și poeți mai mărunți ca Pelimon, Baronzi, Radu Ionescu ale cărui poezii au multe asemănări cu scepticismul și nemulțumirea lui Eminescu (cf. A. Vasiliu, în „Rev. Bucovinei“, 1942 nr. 5).

Desigur că un ghid pentru lecturile lui Eminescu au fost „Lepturarele“ lui A. Pumnul (cf. C. Loghin, în „Rev. Bucovinei“, 1942, nr. 5) dar și mai înainte de ele poetul, nostru a citit cu aviditate operele scriitorilor din biblioteca gimnaziștilor, unde el era bibliotecar prin 1865-66 și poate că și mai apoi, după cum se poate deduce din scrisul din „Cunsemnăciunariu“ care

este al lui în această vreme. Intr'adevăr, în 1865-66, M. Eminescu dăruiește acestei biblioteci zece volume, dintre care erau cunoscute până acum numai trei. (cf. A. Vasiliu, în „Rev. Bucovinei“, nr. 5). Dintre cărțile donate de M. Eminescu era și un volum de poezii de Langbein, sau o botanică și o zoologie a lui Pocorni, cum și „Cânturi intime“ de Radu Ionescu, despre care am amintit mai sus, etc. Trei din cărțile dăruite de M. Eminescu au fost înregistrate în „Cunsemnăciunariu“ de poet, iscăbindu-sa ca donator; celelalte șapte au fost introduse, probabil, de un alt bibliotecar, I. Botezat, care notează că donatorul M. Eminoviciu era student în cl. V-a a gimnaziului și asta o repetă de șapte ori. Desigur că Eminescu era în 1865-66 în cl. V-a ca „privatist“. Nu știm unde va fi trecut examenul pentru clasele precedente. După scris, putem deduce că M. Eminescu a continuat să scrie în acest „Cunsemnăciunariu“ nu numai în 1865-66 ci, cu unele intermitențe, și în anii următori, astfel că se pare că Cernăuțul era locul de refugiu, atunci când adolescentul poet era obosit de peregrinările prin țară. Chiar și în 1871, când Eminescu vine în Cernăuți împreună cu comitetul din Viena pentru a pregăti serbarea dela Putna, se pare că a mai scris în catalogul sau „Cunsemnăciunariul“ bibliotecii, după cum și în 1875, când aduce clandestin la Cernăuți cartea lui Kogălniceanu despre „Răpirea Bucovinei“, mai scrie în același catalog o carte. Știm dela T. Ștefanelli că în 1875, Eminescu a vizitat mormântul lui A. Pumnul cum și casa lui.

„Cunsemnăciunariul“ mai conține o pagină scrisă și iscălită de A. Pumnul prin care arată că, fiind bolnav, în 1863 încredințează biblioteca și avutul ei lui I. G. Sbiera, care și iscălește de primire.

Acest „Cunsemnăciunariu“ sau catalog al bibliotecii gimnaziastilor din Cernăuți are deci o importanță deosebită căci putem stabili:

a) Raporturile culturale dintre Bucovina și toate provinciile românești;

b) Constatăm deșteptarea națională și culturală din epoca de după 1850, care trebuie pusă în legătură cu activitatea lui A. Pumnul în Bucovina.

c) Avem date asupra multor colegi și contemporani bucovineni ai lui Eminescu.

d) Avem amănunte în legătură cu viața și activitatea intelectuală a lui M. Eminescu în Bucovina.

e) Știm, însfârșit, cu exactitate care au fost lecturile adolescentului M. Eminescu din biblioteca pe care cu atâta grijă și dragoste o orânduia, după mărturia aceluiaș T. Ștefanelli, scria cu migală cine dăruia bani și data când dăruia, cum și cărțile dăruite. Cărțile din acest catalog al bibliotecii gimnaziștilor trebuie citite de cei ce urmăresc stabilirea de izvoare în opera poetului, de acei ce vor să-i urmărească adevărata evoluție intelectuală și cărțile ce i-au determinat această evoluție. Studiile comparatiste eminesciene nu se pot dispensa de cunoașterea acestui „Cunsemnăciunariu“, care trebuie neapărat tipărit integral.

AUREL VASILIU
